Skolinspektionen

Beslut
2013-10-22
Dnr 43-2012:4307

Stockholms kommun
registrator.utbildning@stockholm.se

Rektorn vid Husbygårdsskolan F-9
anna.soderberg@stockholm.se

Beslut för grundskola, grundsärskola och fritidshem

efter tillsyn i Husbygårdsskolan F-9 i Stockholms kommun

Tillsyn i Husbygårdsskolan F-9

Skolinspektionen genomför tillsyn i Stockholms kommun under hösten 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Husbygårdsskolan F-9 besöktes av Skolinspektionen mellan den 24 och 26 september 2013.

Fakta om skolan

Husbygårdsskolan är en kommunal skola belägen i stadsdelen Kista i Stockholms kommun. Verksamheten omfattar förskoleklass, grundskola och grundsärskola årskurserna 1-9 samt en så kallad förberedelseklass för elever i årskurserna 6-9 som riktar sig till helt till Sverige nyanlända elever. Vid tillsynstillfället har skolan 475 elever. Av dessa går 52 i förskoleklassen. 182 elever är inskrivna på skolans fritidshem som omfattar årskurserna F-3.

Skolans ledningsgrupp består av rektor, två biträdande rektorer samt intendent. Rektorn är pedagogiskt ansvarig tillsammans med de biträdande rektorerna och har särskilt ansvar för elever i behov av särskilt stöd bland annat genom medverkan i elevhälsans och i det så kallade resursteamets arbete. Därutöver ansvarar rektorn för ekonomi, personal och lokaler. En av de biträdande rektorerna ansvarar för förskoleklassen, årskurserna 1-5 samt fritidshemmet. Den andra biträdande rektorn har ansvar för årskurserna 6-9. Intendenten stödjer rektorn i arbetet med ekonomi och lokaler.

Kunskapsresultat

Årskurs 3

Enligt Skolverkets statistik (SIRIS) nådde 75 procent av eleverna i årskurs 3 kravnivån på samtliga delprov i matematik läsåret 2011/2012, vilket är en högre andel motsvarande andel elever i riket som uppgick till 72 procent. Av skolans egen redovisning av kunskapsresultaten i matematik framgår att 90 procent av eleverna bedömdes uppnå kunskapskraven i slutet av årskurs 3. I det nationella ämnesprovet i svenska nådde 60 procent av Husbygårdsskolans elever kravnivån på samtliga delprov. Detta är lägre än för riket där motsvarande andel var 74 procent. Med anledning av för litet elevantal går det inte att utläsa av Skolverkets statistik andelen elever som uppnått kravnivån på samtliga delprov på det nationella ämnesprovet i svenska som andraspråk. Enligt skolans egna sammanställningar för kunskapsresultaten i svenska samma läsår bedömdes 82 procent av eleverna uppnå kunskapskraven i slutet av årskurs 3.

I de naturorienterande och samhällsorienterade ämnena var det enligt skolans bedömning 85 respektive 90 procent av eleverna som vårterminen 2012 uppnådde kunskapskraven i årskurs 3.

Av skolans resultatsammanställning för läsåret 2012/2013 framgår att 85 procent av eleverna i årskurs 3 bedömdes uppnå kunskapskraven i matematik, 100 procent i svenska, 69 procent i svenska som andraspråk, 75 procent i de naturorienterande och 56 procent i de samhällsorienterande ämnena.

Den nationella statistiken för årskurs 3 för läsåret 2012/2013 är vid tiden för föreliggande beslut inte publicerad.

Årskurs 6

För årskurs 6 visar Skolverkets statistik för år läsåret 2011/2012 att 55 procent av eleverna nådde kravnivån på det nationella ämnesprovet i matematik. Det är lägre än motsvarande resultat för riket som var 79 procent. Av skolans egen sammanställning av kunskapsresultaten för samma år framgår att 77 procent av eleverna uppnådde kunskapskraven i matematik i slutet av läsåret 2011/2012. Den nationella statistiken visar att 60 procent av eleverna uppnådde kravnivån på samtliga delprov i det nationella ämnesprovet i svenska, vilket är betydligt lägre än motsvarande andel för riket (82 procent). Av skolans betygsammanställning för eleverna i årkurs 6 framgår att 81 procent av eleverna nådde de nationella kunskapskraven i svenska år 2012. Varken den nationella statistiken eller skolans egna sammanställningar innehåller uppgifter om andel elever i årskurs 6 som uppnått kravnivån på det nationella ämnesprovet i svenska som andraspråk respektive andel elever som bedömdes uppnå de nationella kunskapskraven i svenska som andraspråk år 2012. I engelska uppnådde 84 procent av eleverna kravnivån på samtliga delprov, jämfört med rikets 87 procent. Skolan bedömde samma år att 83 procent av eleverna uppnådde kunskapskraven i engelska i slutet av årskurs 6.

Skolan har inför Skolinspektionens tillsyn lämnat en sammanställning för måluppfyllelsen i de ämnen eleverna fått undervisning i årskurs 6 under läsåret 2011/2012. Skolans uppgifter visar att samtliga elever uppnådde kunskapskraven i ämnet bild. I övriga ämnen varierade andelen elever som uppnådde kunskapskraven mellan som lägst 46 procent i ämnet idrott och hälsa och som högst 94 procent i ämnena musik och slöjd.

Av Husbygårdsskolans statistiska sammanställning för läsåret 2012/2013 framgår att 84 procent av eleverna i årskurs 6 uppnådde kunskapskraven i matematik, 63 procent i svenska, 39 procent i svenska som andraspråk samt 46 procent i engelska.

Den nationella statistiken för årskurs 6 för läsåret 2012/2013 är vid tiden för föreliggande beslut inte publicerad.

Årskurs 9

Enligt Skolverkets statistik för vårterminen år 2013 var elevernas genomsnittliga meritvärde 169 poäng i årskurs 9. Detta meritvärde är lägre än rikets genomsnitt som år 2013 var 213 poäng. Meritvärdet har sänkts något jämfört med de senaste två åren då det låg på 176 och 177 meritpoäng. Vidare framgår av den nationella statistiken att 43 procent av eleverna i årskurs 9 uppnådde målen i samtliga ämnen läsåret 2012/13. Motsvarande andel för riket var 77 procent. Under de senaste tre åren har andelen elever som uppnått målen i samtliga ämnen i årkurs 9 varierat mellan som lägst 42 procent år 2012 och som högst 54 procent år 2011.

Den nationella statistiken visar att år 2013 var 53 procent av eleverna på Husbygårdsskolan behöriga till högskoleförberedande program och 55 procent till yrkesprogram på gymnasiet.

De elever som läser i grundsärskolan bedöms av skolan att uppnå kunskapskraven i alla ämnen.

Helhetsbedömning

Tillsynen av Husbygårdsskolan visar att kunskapsresultaten på skolan behöver förbättras. Av Skolverkets statistik framgår att det genomsnittliga meritvärdet för elever i årskurs 9 var betydligt lägre än rikets genomsnitt. Även andelen eleven som i årkurs 9 uppnådde målen i alla ämnen låg på en låg nivå (43 procent) i förhållande till motsvarande andel för riket (77 procent).

Kunskapsresultaten i de lägre årskurserna är högre men behöver fortfarande förbättras. Skolan är medveten om de låga kunskapsresultaten, har analyserat orsakerna till dessa och arbetar med att utveckla elevernas kunskaper och att öka deras måluppfyllelse. Skolinspektionen bedömer att skolan behöver vidta ytterligare åtgärder för att eleverna ska ges bättre möjligheter att uppnå målen för utbildningen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt.

För att höja kunskapsresultaten behöver skolans arbete med särskilt stöd vidareutvecklas. I synnerhet måste skolan säkerställa att samtliga elever som har behov av studiehandledning på modersmålet får detta behov tillgodosett. Skolan behöver också se till att insatser i åtgärdsprogram, som utgör ett viktigt instrument i arbetet med särskilt stöd, utgår från varje elevs individuella behov och förutsättningar och tydligt kopplas till målen i läroplanen och de kunskapskrav som minst ska uppnås. Även elevernas individuella utvecklingsplaner behöver förbättras för att på ett ändamålsenligt sätt kunna stödja deras utveckling mot målen i läroplanen och kursplanerna.

Av tillsynen framgår att Husbygårdsskolans arbete kring värdegrundsfrågor behöver utvecklas. Elever ger exempel på att verbala och subtila förolämpning-

ar förekommer i skolvardagen. Skolans personal beskriver också att det i elevgruppen förekommer värderingar kopplade till kön, etnicitet och sexuell läggning som strider mot skolans gemensamma värdegrund och mot de demokratiska värderingar som samhället i övrigt vilar på. I det fortsatta värdegrundsarbetet behöver skolan fokusera på att förmedla och diskutera gemensamma normen och värderingar så att eleverna förbereds för att på ett respektfullt sätt möta det omgivande samhället med dess mångfald.

Det är även viktigt att skolan i sitt arbete med trygghet och studiero utarbetar ordningsregler under medverkan av eleverna. Vidare behöver skolan se till att beslut om disciplinära åtgärder dokumenteras skriftligt av den som vidtagit åtgärden samt säkerställa att skolans personal anmäler signaler om kränkande behandling till rektorn.

För att ytterligare utveckla undervisningen så att den motsvarar de krav som skollagen och läroplanen ställer behöver skolan utveckla elevernas inflytande över undervisningen så att denna utgör en självklar del av varje lärares arbete och sker på ett systematiskt vis. Husbygårdsskolan behöver även skapa tydliga rutiner för att utifrån individuella bedömningar identifiera de elever som har behov av att läsa svenska som andraspråk och även att dessa elever får sina kunskaper bedömda gentemot kunskapskraven i detta ämne.

Vad gäller verksamheten i fritidshemmet är det angeläget att dess arbete med att motverka traditionella könsmönster struktureras. I övrigt bedömer Skolinspektionen att verksamheten i fritidshemmet stimulerar elevernas utveckling och lärande.

Trots de brister som identifierats bedömer Skolinspektionen att skolledningen på Husbygårdsskolan är väl förtrogen med verksamheten och driver ett medvetet pedagogiskt utvecklingsarbete. Elevernas kunskapsresultat, skolans arbete med trygghet och studiero samt särskilt stöd diskuteras och analysers systematiskt. I syfte att höja kunskapsresultaten har skolan i årskurserna 3-9 infört ett så kallat trelärarsystem som dels möjliggör att lärare med rätt kompetens och utbildning undervisar i respektive ämne och årskurser, dels innebär mer flexibla lösningar att lägga upp undervisningen och därmed anpassa denna utifrån varje elevs behov och förutsättningar. Även organiseringen av personalen i olika ämnesdomäner skapar gynnsamma förutsättningar för det ämnesövergripande arbetet på skolan som bedöms fungera väl. Förskoleklassen och fritidshemmet ingår också i domänerna vilket medför att samarbetet med skolan utgör en integrerad del av skolans verksamhet. Mot bakgrund av skolans resultat är det dock viktigt att rektorn säkerställer att arbetet mot högre måluppfyllelse intensifieras på skolan.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Stockholms kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 22 januari 2014 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Besluta om hur utbildningen i grundsärskolan ska läggas upp utifrån den enskilde elevens förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Motivering

Av skollagen framgår att rektorn får besluta att en grundsärskoleelev ska läsa kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner, om en elev har förutsättningar för det.

I Husbygårdsskolan går elever som tagits emot i grundsärskolan. Det finns i skolan elever som läser en kombination av ämnen enligt grundsärskolans och grundskolans kursplaner. Av utredningen framgår dock att rektorn inte har beslutat om detta.

Utredningen visar att det finns brister i hur skolan beslutar om utbildningens upplägg i grundsärskolan. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

11 kap. 8 § skollagen

Grundläggande värden och inflytande

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Grundläggande värden och inflytande.

- Säkerställ att skolan och fritidshemmet arbetar systematiskt med att eleverna ska tillägna sig grundläggande värderingar, attityder och färdigheter som krävs för att kunna vara aktiva i samhällslivet.
- Ge eleverna i grundskolan ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

Motivering

Grundläggande värderingar, attityder och färdigheter i utbildningen

Syftet med utbildningen inom skolväsendet är enligt skollagen att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Vidare anges att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

I samtliga intervjuer uttrycker elever, lärare, representanter för elevhälsan och fritidshemmet samt skolledningen att skojbråk och hårt språkbruk förekommer på skolan. Det kan enligt skolledningen och lärarna handla om hånfulla och nedsättande kommentarer i elevgruppen som är kopplade till etnicitet. Enligt de intervjuade eleverna används grovt språk och tillmälen "skämtsamt" och tas inte på allvar. Emellertid berättar elever i intervjuerna också att de ibland inte törs svara på frågor eller be läraren om förtydligande eftersom de är rädda för att klasskamraterna ska skratta om man svarar fel eller uttrycker sig på inkorrekt svenska. Lärarna och rektorn beskriver vidare att det i skolan råder stereotyper såsom att "killar ska har kort hår, tjejer långt hår" eller att det skulle vara svårt att vara homosexuell. Denna bild framträder också i Skolinspektionens enkät där knappt en tredjedel av de svarande eleverna i årskurs 9 uppger att elever som anses annorlunda blir dåligt behandlade av andra elever. Även 11 procent av personalen instämmer med påståendet "På den här skolan blir elever som anses annorlunda dåligt behandlade av andra elever". Vidare menar 24 procent av eleverna i årskurs 9 och 15 procent av eleverna i årskurs 5 att det stämmer ganska dåligt att man i skolan respekterar varandra.

Av intervjuerna med lärarna, skolledningen, representanter för elevhälsan och fritidshemmet framgår att man ständigt jobbar med värdegrundsfrågor. Skolans värdegrundsarbete vilar på fem ledord: lust att lära, glädje, trygghet, empati och demokrati och dessa utgör utgångspunkt i de diskussioner som präglar skolans vardag. I den plan mot kränkande behandling som Skolinspektionen tagit del av beskrivs att man både inom livskunskap och i undervisningen jobbar med de olika diskrimineringsgrunderna. Lärarna uppger också i intervjuerna att till exempel genusfrågor står på deras agenda. Däremot saknas det i såväl skolans plan mot kränkande behandling som kvalitetsredovisning en utvärdering och analys av arbetet med genusfrågorna. I intervjun med fritidshemspersonalen framkommer att de försöker arbeta utifrån ett genusperspektiv genom att anordna en bakningsgrupp för pojkar eller genom att uppmuntra

pojkarna till sömnadsarbete. Dock saknas det en genomtänkt strategi för fritidshemmets arbete med att motverka traditionella könsmönster.

Det faktum att det på skolan finns mångfald bland eleverna avseende exempelvis kulturell eller religiös bakgrund medför enligt rektorn att olika normer, attityder och värderingar möts och att dessa inte alltid samspelar. Därför för skolledningen ständiga diskussioner med personalen om skolans värdegrund och ett gemensamt förhållningssätt gentemot denna. Emellertid ligger svårigheten enligt rektorn i att det fortfarande kan finnas motstånd från vissa lärares sida att arbeta med eleverna utifrån den gemensamma värdegrunden.

Skolinspektionen vill betona att personalen tillsammans med eleverna behöver reflektera över och diskutera de normer, attityder och värderingar kring etnisk tillhörighet, religion, kön och sexuell läggning som florerar i skolan och som strider mot skolans värdegrund. Detta är av största vikt då skolans uppdrag bland annat är att förbereda eleverna inför ett framtida liv i ett mångfacetterat samhälle.

Elevinflytande

Enligt skollagen ska eleverna ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

Av läroplanen framgår att lärarna har ett utpekat ansvar för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 674) anges att eleverna har rätt till inflytande över undervisningen, skolmiljön och verksamheten i övrigt. Kravet på att eleverna ska stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen innebär att det inte är tillräckligt att eleverna ges möjlighet att ta del i detta arbete utan det krävs ett mer aktivt arbete från skolans sida.

I intervjuerna ger eleverna exempel på hur de får vara med och välja mellan olika arbetsuppgifter, arbetssätt eller redovisningsformer. Däremot anser sig eleverna inte vara delaktiga i planeringen av undervisningen och de har svårt att ge konkreta exempel på inflytandet över undervisningens innehåll. Samma bild ges i Skolinspektionens enkät där 75 procent av eleverna i årskurs 9 svarar att det är bara lärarna som bestämmer vad de ska arbeta med på lektionerna. Lärarna ger i intervjuer exempel på när de tillsammans med sina elever bestämt undervisningens innehåll samtidigt som de uppger att elevinflytandet ofta är en effekt av spontana samtal med eleverna, som i vissa fall leder till förändringar av undervisningens innehåll eller uppläggning. Även exempel på mer genomtänkta försök att involvera eleverna i planeringen av undervisningen ges av vissa intervjuade lärare som dock tillstår att detta tillvägagångssätt är rela-

tivt nytt för dem och därmed inte sker regelbundet. Det finns också lärare som menar att elever känner sig obekväma med att få för stort ansvar och inflytande och därmed väljer lärarna själva med vad och hur eleverna ska arbeta i undervisningen. Att elevinflytandet skiljer sig mellan olika lärare återspeglas i Skolinspektionens enkät där 44 procent av lärarna svarar att det stämmer ganska dåligt att eleverna är med och planerar hur undervisningen ska genomföras. Rektorn uttrycker i intervjun att elevinflytandet har varit ett tydligt uppdrag till lärarna från skolledningens sida men att det är ett utvecklingsområde på skolan då det fortfarande skiljer sig åt mellan olika lärare och olika årskurser.

Utredningen visar att det finns brister i skolans arbete med grundläggande demokratiska värderingar samt att ge eleverna ett reellt inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

1 kap. 4 § skollagen, 4 kap. 9 § skollagen, Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Rättigheter och skyldigheter, Lgr 11 2.1 Övergripande mål och riktlinjer, Normer och värden, Lgr 11 2.3 Övergripande mål och riktlinjer, Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar

Trygghet och studiero

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Utarbeta ordningsregler under medverkan av eleverna.
- Se till att disciplinära åtgärder dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden.
- Implementera rutiner för hur signaler om kränkande behandling ska anmälas till rektorn.
- Se till att det för varje verksamhet i skolan utarbetas en plan mot kränkande behandling som innehåller en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling samt en redogörelse för hur förra årets planerade åtgärder genomförts.

Motivering

Ordningsregler

Enligt skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet.

Husbygårdsskolans ordningsregler ingår i ett dokument "Så här gör vi på vår skola" som utarbetats för några år sedan och som utgör utgångspunkt för skolans värdegrundsarbete. Lärare och skolledningen uppger att de regler som finns i värdegrundsdokumentet är permanenta och talar om hur man vill bli bemött. Varje elev och dess vårdnadshavare ska vid läsårets början skriva under dokumentet och lämna det till skolan. Emellertid utarbetar varje klass sina egna ordningsregler men det finns även andra regler, exempelvis i matsalen eller på fritidshemmet, som togs fram under medverkan av elevgruppen. Eleverna i intervjuerna uppger sig dock inte varit delaktiga i framtagandet av skolans gemensamma ordningsregler.

Disciplinära åtgärder

I skollagen anges att rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Enligt skollagen får det beslutas om utvisning, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål. En sådan åtgärd ska dokumenteras skriftligt av den som genomför åtgärden.

Det framkommer i lärar- och elevintervjuer att det förekommer att lärare vidtar disciplinära åtgärder, exempelvis utvisning ur klassrummet. Enligt de intervjuade lärarna kommuniceras de vidtagna åtgärderna med vårdnadshavarna, däremot dokumenteras de genomförda åtgärderna inte alltid. Rektorn uppger att det på skolan finns rutiner för dokumentation av disciplinära åtgärder men att dessa inte alltid följs.

Rutiner för att anmäla kränkande behandling till rektorn

Enligt skollagen är lärare och annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektorn.

Vid intervjun med lärare och elever framkommer att skojbråk, tjafs och grovt språkbruk är vanligt förekommande på skolan och att det kan uppfattas kränkande. I sådana fall ska man enligt skolans rutiner skriva ett så kallat händelseblad som överlämnas till elevhälsoteamet där även rektorn ingår. Av intervjuer med lärare och fritidshemspersonal framgår dock att sådana händelser som olovligt språkbruk eleverna emellan eller konflikter som kan lösas direkt på

plats inte har rapporterats till rektorn. Även rektorn uppger i intervjun att hon under föregående läsår enbart fick ett tiotal ärenden avseende kränkande behandling inrapporterade. Det innebär att rektorn inte får kännedom om alla fall av kränkande behandling och därmed inte heller får en tillräckligt samlad bild för att kunna sätta in relevanta åtgärder.

Plan mot kränkande behandling

Huvudmannen ska enligt skollagen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. I Skolverkets allmänna råd för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (SKOLFS 2012:10) anges att arbetet bör bedrivas så att det återspeglar förhållandena i varje enskild verksamhet.

Skolinspektionen har tagit del av Husbygårdsskolans "Likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling" som är gemensam för förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet. Planen beskriver bland annat skolans vision, skolans främjande och förebyggande arbete samt det åtgärdande arbetet. Vidare redogör planen för olika kartläggningsmetoder som genomförts på skolan men de planerade åtgärder som ska förverkligas under kommande läsår är allmänt hållna och fritidshemmets eller förskoleklassens behov syns inte. Planen återspeglar således inte förhållandena i samtliga verksamheter och vilka specifika behov dessa verksamheter har. Kravet på att samtliga verksamheter ska återspeglas i planen mot kränkande behandling har sin grund i att verksamheterna är organiserade på olika sätt, vilket kan innebära att olika typer av kränkningar förekommer och att kränkningarna sker i olika sammanhang. Skolinspektionen kan konstatera att inga av de områden som eleverna i intervjuer lyfter fram som otrygga, såsom omklädningsrummen eller toaletterna, återfinns i planen. Planen saknar också en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts. I denna del innehåller dokumentet en allmän beskrivning av elevernas upplevelse av klimatet på skolan.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister i skolans arbete med trygghet och studiero. Verksamheter uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

5 kap. 5-6 §§ skollagen och 24 § skollagen, 6 kap. 8 och 10 §§ skollagen

Särskilt stöd

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Se till att skolan ger studiehandledning på modersmålet till elever som har behov av det.
- Utarbeta åtgärdsprogram som anger vilka elevens behov är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.
- Utforma beslut om anpassad studiegång så att de uppfyller författningarnas krav.

Motivering

Studiehandledning på modersmålet

Enligt skolförordningen ska en elev ges studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det.

I intervjuer med lärare, personal från elevhälsan samt skolledningen framkommer att studiehandledning till elever som har behov av det ges men att det kan finnas språk där det inte finns tillgång till en lämplig studiehandledare. Det finns således barn med behov av studiehandledning, till exempel på dari, som inte får det. Vidare uppger både skolledningen och lärare att studiehandledning enligt skolans rutiner i regel inte ges till elever i årskurserna 1 och 2. Samtidigt framkommer det i intervjuer och samtal med både lärare i årskurserna 1-3 och årskurserna 7-9 att studiehandledning utgör en uppskattad och ändamålsenlig form av särskilt stöd och att det finns många fler elever vars kunskapsinlärning skulle gynnas av studiehandledning.

Åtgärdsprogram och beslut om anpassad studiegång

Enligt skollagen ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Av skollagen framgår vidare att om det särskilda stödet för en elev inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång) även göras. Rektor ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Skolinspektionen har tagit del av ett antal åtgärdsprogram som utarbetats på skolan under höstterminen 2013. Till stor del uppfyller dessa författningarnas

krav men det framgår inte alltid tydligt hur de ska följas upp och utvärderas samt av vem de har upprättats.

Vid Husbygårdsskolan går även elever som nyligen anlänt till Sverige och för vilka åtgärdsprogram har utarbetats. Åtgärderna i dessa program är inte alltid kopplade till elevens behov. Det framgår exempelvis att elevens behov är att "Lära sig svenska, kunna göra sig förstådd" och detta behov ska tillgodoses genom att "Eleven läser svenska, so, no, engelska i gruppen för nyanlända elever. Eleven har även engelska med sin ordinarie klass". Vidare är åtgärderna av allmän och övergripande karaktär och identiska i de åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av, vilket innebär att de inte anpassas till den enskilda elevens specifika behov och förutsättningar. Även i dessa åtgärdsprogram saknas information om hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

De åtgärdsprogram som gäller för nyanlända elever innehåller ett beslut som innebär att särskilt stöd ska ges i form av anpassad studiegång. Av dessa framgår inte motiveringen till beslut, det vill säga varför skolan bedömer att elevens behov av särskilt stöd bättre kan tillgodoses genom anpassad studiegång. Besluten anger enbart vilka ämnen eleven kommer att ha undervisning i. Skolinspektionen vill framhålla att beslut om anpassad studiegång kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig utbildning varför elev och vårdnadshavare ska få tydlig information om vad beslut om anpassad studiegång kan innebära för elevens möjligheter till att studera vidare.

Utredningen visar att det finns brister inom området särskilt stöd. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning
3 kap. 9-10 §§ och 12 § skollagen, 5 kap. 4 § skolförordningen

Bedömning och betygssättning

Bedömning
Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Se till att beslut om undervisning i svenska som andraspråk föregås av en individuell kartläggning av elevernas behov samt att lärarna regelbundet utvärderar elevernas kunskapsutveckling i svenska som andraspråk utifrån läroplanens/kursplanernas krav.
- Utforma de skriftliga bedömningarna så att de innehåller en beskrivning av elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven.

- Se till att det av de individuella utvecklingsplanerna framgår vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt.

Motivering

Svenska som andraspråk

För utbildningen i grundskolan och fritidshemmet gäller en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen och som anger dels utbildningens värdegrund och uppdrag, dels mål och riktlinjer för hur utbildningen ska bedrivas. Läroplanen innehåller även kursplaner som beskriver respektive ämnes syfte och centrala innehåll. Enligt läroplanen ska lärare utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling. Enligt skolförordningen ska undervisning i svenska som andraspråk anordnas om det behövs och i det fallet ersätter undervisningen i ämnet svenska som andraspråk undervisningen i ämnet svenska. Det är rektorn som beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev.

I intervjuer med skolans ledning och lärare framkommer att skolan inte har tydliga rutiner för att bedöma om en elev ska läsa svenska eller svenska som andraspråk. Enligt rektorn har ansvaret för att bedöma huruvida en elev ska läsa svenska eller svenska som andraspråk delegerats till andraspråkslärare. Lärare för årskurserna 1-3 beskriver i intervjun att när elever börjar skolan läser alla som inte har svenska som modersmål enligt kursplanen för svenska som andraspråk. Lärarna gör således inga individuella kartläggningar av elevernas förkunskaper i svenska för att utifrån dessa kartläggningar sedan besluta vilken kursplan som bäst tillgodoser elevens behov och därmed vilken kursplan som eleven ska följa. Skolinspektionens vill framhäva vikten av att sådana beslut föregås av en bedömning av en enskild elevs förutsättningar och behov. Det faktum att en elev inte har svenska som modersmål utgör en av förutsättningarna för att beslut om undervisning i svenska som andra språk överhuvudtaget kan komma ifråga. Däremot kan man inte enbart utifrån denna förutsättning, utan att en ordentlig kartläggning av elevens förkunskaper och behov gjorts, fatta beslut om undervisning i svenska som andraspråk. Skolan måste därmed skaffa sig tydliga rutiner för att försäkra sig om att eleverna läser enligt den kursplan som bäst tillgodoser deras möjlighet att utveckla sin språkliga förmåga.

Lärarna uppger vidare i intervjun att det är utfallet av det nationella provet i svenska/svenska som andraspråk i årskurs 3 som är avgörande för om eleverna ska bedömas mot kunskapskraven i svenska eller svenska som andraspråk i slutet av årskurs 3. I de fall en elev bedöms klara nationella provet i ämnet svenska i årskurs 3 görs bedömningarna av elevernas kunskaper mot denna kursplan och inte mot kursplanen för svenska som andraspråk. Detta innebär

att en elev trots att den haft undervisning i svenska som andraspråk kan komma att bedömas utifrån kunskapskraven i svenska i slutet av årskurs 3. Rektor tillstår i intervjun att det är oklart utifrån vilka kunskapskrav som eleverna bedöms och hon är medveten om att det saknas enhetliga rutiner på skolan i detta avseende. Även skolans sammanställning av kunskapsresultat för årskurs 3 antyder att det kan vara personberoende enligt vilka kunskapskrav som eleverna bedöms. Vårterminen 2012 var det enligt skolans redovisning inga elever som bedömdes mot kunskapskraven i svenska som andraspråk trots att över 95 procent av skolans elever har ett annat modersmål än svenska. Vårterminen 2013 fick stor majoritet av eleverna sin bedömning mot kunskapskraven i svenska som andraspråk. Enligt rektorn håller skolan på med att utarbeta en ny policy beträffande nya kriterier för att identifiera de elever som ska få undervisning i svenska respektive svenska som andraspråk samt när och hur en eventuell övergång till svenska ska ske. Skolinspektionen vill i detta sammanhang understryka att de elever som får undervisning i svenska som andraspråk också bedöms enligt den kursplanen. Annars finns det en risk att lärarna vid bedömningar inte utnyttjar all tillgänglig information om elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven i den aktuella kursplanen och att kravet på en allsidig utvärdering av elevernas kunskapsutveckling, som uttrycks i läroplanen, inte uppfylls.

Skriftliga bedömningar

Av skollagen framgår att det i de fall där ett icke godkänt betyg sätts i ett avslutat ämne i grundskolan ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges.

Enligt Skolinspektionen är syftet med en skriftlig bedömning att synliggöra vilka kunskaper som eleven tillägnat sig i de fall eleven inte når upp till kunskapskraven för betyget E i ämnet. Elever har i allmänhet under sina år i grundskolan tillägnat sig vissa kunskaper i förhållande till kunskapskraven i ämnena. Bedömningen bör därför i varje ämne innehålla dels redogörelse för vilka delar av kunskapskravet eleven uppnått, dels en beskrivning av elevens kunskapsutveckling i förhållande till de delar av kunskapskravet som eleven inte nått.

Rektorn uppger att det i årskurs 9 våren 2013 funnits elever som lämnat skolan med icke godkända betyg och för vilka en så kallad Betygsbilaga utfärdats. Skolinspektionen tagit del av dessa dokument och konstaterar att de innehåller skolans analys av elevens situation, anger de ämnen som eleven blivit godkänd i samt de insatser som har gjorts för att stödja elevens kunskapsutveckling. Däremot framgår det inte av dokumenten vilka delar av kunskapskraven eleven uppnått, och inte heller en beskrivning av elevens kunskapsutveckling i förhållande till de delar av kunskapskravet som eleven inte uppnått. Skolin-

spektionen vill även poängtera vikten av att skriftliga bedömningar även ska benämnas som sådana.

Individuella utvecklingsplaner

Enligt skollagen ska läraren vid utvecklingssamtalet i en skriftlig utvecklingsplan sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. I Skolverkets allmänna råd om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen (SKOLFS 2012:16) anges att den framåtsyftande delen i den individuella utvecklingsplanen bör utformas så att den tydliggör vilket ansvar skolan, eleven och vårdnadshavaren har för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Skolinspektionen har tagit del av skriftliga individuella utvecklingsplaner med omdömen från läsåret 2012/2013. Det finns exempel på framåtsyftande planeringar som saknar en redogörelse för de kunskaper och förmågor som eleven behöver utveckla i förhållande till läroplanen. De individuella utvecklingsplanerna innehåller en beskrivning av skolans insatser, som är avsedda att stödja eleverna i utvecklingen mot målen i läroplanen och kunskapskraven. I vissa av de individuella utvecklingsplanerna är dock insatserna allmänt hållna och utgår inte från elevens individuella behov. Det framgår bland annat att " Skolan använder dropbox i vissa ämnen så att eleverna kan ta del av lektionsgenomgångar, arbetsuppgifter, laborationer och planeringar dygnet runt /.../Skolan har treläraresystem så att undervisningsgrupperna blir mindre." I ett annat exempel är målsättningar för fortsatt utveckling samma som skolans insatser och har formulerats enligt följande: "fokusera på lektioner, satsa för att höja betyget". Även andra exempel på skolans insatser måste tydligare kopplas till innehållet i läroplanen och till den enskilde elevens behov vilket inte är fallet i följande exempel: "Förtydliga i musik vad som krävs för betyg" eller "Ge extra stöd i engelska".

Utredningen visar att det finns brister inom området bedömning och betygssättning. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

10 kap. 13 § och 22 § skollagen, 5 kap. 14-15 §§ skolförordningen, Lgr 11 2.7 Övergripande mål och riktlinjer, Bedömning och betyg

Handläggningsrutiner

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Handläggningsrutiner.

- Säkerställ att bestämmelserna om registerkontroll iakttas även för vikarier från bemanningsföretag.

Motivering

Av skollagen framgår att den som erbjuds en anställning inom bland annat förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan eller grundsärskolan ska lämna ett utdrag ur belastningsregister till den som erbjuder anställningen. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas.

Registerutdrag ska även lämnas av den som erbjuds arbete under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande. Enligt skollagen ska registerutdraget i dessa fall lämnas till den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot en person. Den som inte har lämnat ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten.

Enligt förarbetena till bestämmelsen (prop. 2007/08:28 s. 11,15) omfattar kravet personer som ersätter anställda, t.ex. när en person kortvarigt hyrs in från ett bemanningsföretag vid tillfällig frånvaro bland personalen.

I vissa enstaka fall, då Husbygårdsskolan anlitar vikarier från ett privat bemanningsföretag, efterfrågar rektorn inte utdrag ur belastningsregistret. Detta eftersom det framgår av avtalet mellan kommunen och det privata företaget att det ankommer på bemanningsföretaget att kontrollera registerutdraget. Detta tillvägagångssätt är inte förenligt med lagstiftarens intentioner.

Utredningen visar att skolan inte följer bestämmelserna om registerkontroll. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

2 kap. 31 § skollagen

På Skolinspektionens vägnar

Ulrika Palm
Beslutsfattare

Renata Grelak
Föredragande

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla verksamheter och hos alla huvudmän. Tillsynen fokuserar på faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevers möjligheter att nå målen för verksamheten. Tillsynen inriktas mot tre huvudområden: Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt. För enskilda huvudmän granskas även huvudmannaskap och godkännande.

Tillsynen av förskola, fritidshem och vuxenutbildning i en kommun är inriktad på hur kommunen tar sitt ansvar för verksamheten. I de fall fritidshem finns vid fristående skolor ingår de i tillsynen av skolenheten. Förskolor som drivs av enskilda huvudmän har fått sitt tillstånd av kommunen och det är därmed kommunen som har ansvaret för tillsyn av dessa.

Alla skolenheter besöks vid tillsynen. Vid den tredjedel av skolorna där Skolinspektionen bedömer att det är lägre risk för problem och brister granskas färre delområden och besöken görs under en halv dag. Övriga skolenheter granskas inom samtliga bedömningspunkter och under flera dagar.

Tillsynen grundar sig på dokument som exempelvis plan mot kränkande behandling, kunskapsresultat och annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, besök i skolenheter och intervjuer. Oavsett tillsynsform ger Skolinspektionens granskning inte någon heltäckande bild av verksamheten utan ska ses som en bild vid det aktuella granskningstillfället inom de områden som ingår i tillsynen.

Efter tillsynen redovisas Skolinspektionens bedömningar i ett beslut. Redovisningen görs i form av avvikelserapportering vilket innebär att det endast är de bedömningspunkter där det förekommer brister som beskrivs i beslutet. För kommuner bedöms även ansvarstagandet som helhet för den utbildning kommunen bedriver. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.